

El teatre a la Safor

*(Des de la construcció fins a la
societat de l'entreteniment)*

Maite Sastre

La Safor, vista com un dels referents culturals del País Valencià, construïda des de la conjuntura sociopolítica dels últims anys del franquisme, ha evolucionat i s'ha adaptat per a conèixer amb la competència d'una societat en què l'espectacle ja no és una anècdota, és la normalitat.

Enric Sòria en *Trenta anys de cultura literària a la Safor (1959-1990)* narra els fonaments per entendre i poder analitzar la situació de la cultura en un moment històric en què es va tindre l'oportunitat, privilegiada per possibilitadora, d'imaginar una societat en transformació.

La Safor no és una etiqueta buida, sinó un àmbit de relacions humanes consistents, apte per al mite i la rondalla, l'evocació nostàlgica, la descripció minuciosa i les realitzacions transformadores.

Crear el mite era necessari, però, poesia a banda, aquestes «realitzacions transformadores» són les que condicionaran una manera de fer, i d'ésser, que esdevenen obligades per reflexionar el moment actual.

L'atonia cultural del franquisme comença a canviar en la dècada dels seixanta del segle XX, amb tímides passes fins arribar a l'esclat de la Transició. Aquests anys alternatius rescaten autors i possibilitats expressives amb el *teatre*

independent. El compromís social, les obres de creació pròpia i la renovació artística, actors provinents del moviment cultural, circuits alternatius, eren les seues característiques. Pluja Teatre es converteix en el seu màxim representant, amb el temps es professionalitza i esdevé un agent cultural fonamental per a la ciutat de Gandia.

El panorama teatral de la Safor, i del País Valencià, es revitalitza i es consolida. Segons apunta J. E. Gongal¹ hi ha dues èpoques fonamentals per a entendre l'evolució del teatre: uns primers anys de creació i consolidació des del 1982 fins a l'inici dels noranta i el ple funcionament de la maquinària cultural des del principi del segle XXI.

Ens situem, per tant, en el moment del ple rendiment de les infraestructures i de la *democratització de la cultura*. Potser mai no han existit tantes opcions consolidades i programacions públiques estables. Pel que fa al teatre professional, Gandia ofereix la programació teatral del Teatre Serrano,² des del 2006, i altres representacions emmarcades en diversos escenaris públics com la Fira i Festes, que és quan sovintegen els espectacles de carrer. Per la seua particularitat destaca la cavalcada del Tio de la Porra, una proposta histriònica de Pluja Teatre, que complementa al pregó d'inici de la Fira i Festes des de l'any 2002. Pluja Teatre,³ encara l'únic teatre amb titularitat pròpia, segueix programant companyies independents *els divendres del Raval* amb un cicle d'humor i un altre de teatre alternatiu. El CEIC Alfons el Vell reforça l'activitat cultural de la ciutat en el temps dels Premis Literaris amb *L'Homenatge a la paraula*. Una cita habitual des de ja fa dotze anys i que enguany homenatja Josep Piera amb la proposta escènica dirigida per Ximo Vidal, *Ací no s'acaba tot*.

El teatre professional a la comarca forma part també de l'oferta cultural habitual de Bellreguard,⁴ Oliva⁵ i Tavernes de la Valldigna.⁶ Bellreguard celebra, a més, la tercera edició del concurs «Monòlegs a Bellreguard», una tendència teatral emergent de la influència dels mitjans de comunicació i que també realitza el pub Varadero de la platja de Gandia de manera continuada.

Veure notes al final de l'article

Les campanyes de promoció de les arts escèniques per al públic infantil i juvenil són una oferta ferma. Les del Centre Teatral de Gandia, una iniciativa de Pluja Teatre —Premi Max de les Arts Escèniques 2005— juntament amb l'ajuntament de Gandia i Teatres de la Generalitat, celebra enguany la seua catorzena edició, tot mantenint l'impuls inicial amb una ocupació quasi absoluta, el 95%, i un àmbit d'influència que ultrapassa, fins i tot, la comarca. La campanya de teatre escolar d'Oliva, *L'escola del teatre*, una opció més recent, ofereix als alumnes dels seus centres una alternativa d'eixida extraescolar. Així mateix, les activitats de la IV Poefesta, la festa literària de la Poesia d'Oliva, han obert nous camins, i nous públics, amb la posada en marxa d'*Antipasti: Activitats poètiques destinades als alumnes de Secundària* amb l'espectacle teatral d'avantguarda *Endolls*.

Per una altra banda, hi ha un moviment associatiu lligat, directament o indirectament, al teatre; generador del teatre *amateur*, que ha pres molta força en els últims anys. El món de les falles n'és l'exemple. Potser no hi ha hagut col·lectiu teatral que haja tingut una evolució tan evident. Hui dia, el teatre de la mostra Ligorio Ferrer⁷ de Gandia —premi Micalet de les arts escèniques 2005— es troba totalment desmarcat dels tòpics del teatre faller com a divertiment i s'apropa a un teatre amb propostes escèniques que cerquen una qualitat més enllà de l'espectacle d'entreteniment. La continuïtat dels grups, l'evolució del treball dels actors, l'aparició de creadors i l'ús de la llengua hi ha contribuït i, a més a més, ha generat demandes com a col·lectiu.⁸ La figura d'Ignasi Moreno és paradigmàtica dins d'aquesta situació, ja que des del món de les falles s'obté el Premi Octubre de Teatre de l'editorial 3 i 4, l'any 2005 i el Premi Micalet el 2006. L'edició d'enguany, de fet, incorpora un número significatiu de textos de nova creació. Comuna Gàbia Teatre torna a posar una obra d'Ignasi Moreno en escena amb *SMS (ostatges d'un mòbil)*. El món faller d'Oliva, per la seua banda, consolida el concurs de teatre Salvador Soler i Soler i en celebra enguany la dotzena edició.

Fora del món faller continua, entre altres propostes, el treball d'Aiguamar, que roda l'obra d'un dels seus actors i ara dramaturg, Mariano Lloret, *Popurri*, que ha estat guanyadora del IV Concurs de Teatre de Comèdia ciutat de Cullera. A Bellreguard, el guardonat *Què fem, teatre?*, que sota la direcció de Ximo Vidal ha adaptat l'obra *Amarte* de l'autor argentí Pablo Abradelo. La mostra de teatre

de la Font d'En Carròs du a terme des de l'any 2002 representacions dels grups aficionats dels pobles dels voltants.

Les infraestructures teatrals de la comarca s'han vist eixamplades amb el recent Museu Faller de Gandia que s'ha dotat d'un espai d'exhibició teatral sense mancances i que se suma, per tant, al teatre Serrano i el Teatre del Raval a Gandia, el teatre de la Casa de Cultura de Bellreguard, de Tavernes de la Valldigna i altres espais d'exhibició menors, pel que fa a l'aforament i les condicions tècniques, de pobles com la Font d'En Carròs o l'Institut Maria Enríquez de Gandia. El teatre Olímpia d'Oliva ha iniciat el procés de condicionament de l'edifici.

El consum que se'n fa de teatre és equívoc si ens limitem als resultats globals. En aquest sentit, podríem pensar que gaudim d'una envejable vitalitat pel gruix d'oferta que es deriva de les diverses programacions culturals. Però la crisi de públic teatral és una realitat que es fa extensiva a qualsevol àmbit territorial. Per una altra banda, i si ens centrem en el tipus de programació, l'evidència és que hi ha circuits que omplim més que altres. El teatre conjuga alhora entreteniment, expressió pública, art, convenció social... i les programacions, que no existeixen fora d'una oferta pública o subvencionada, diversifiquen necessàriament l'oferta tot i sabent que les estadístiques reflectiran aquesta diversitat de resultats. La diferència de públic del Teatre del Raval, per exemple, oscil·la del 95% d'ocupació en les seues campanyes escolars o els cicles d'humor, a l'escàs 40% de públic de teatre alternatiu. El Teatre Serrano també té garantida l'afluència segons el tipus d'espectacles, per exemple, l'òpera o obres amb reforços publicitaris afegits. No és així pel que fa a la dansa o altres tipus de propostes que interessen un públic que, encara que siga consumidor de productes culturals, pot tindre uns interessos molt compartimentats. Si parlem del teatre no professional, ens trobem un consum social i puntual que no és conseqüència d'una veritable afició pel teatre, sinó d'un acte de suport a una activitat social concreta. De fet, el públic fix que acudeix a les mostres és escàs. Aquesta és precisament una de les reivindicacions que fan els representants del teatre *amateur* de Gandia en el sentit de la necessitat de formació d'espectadors, d'actors i d'optimització dels recursos públics i, alhora, aconseguir una retroalimentació per part de l'administració per optimitzar el moviment social que es relaciona amb el teatre.⁹

Els programadors culturals, corresponsables o hereus del *mite* i que han participat activament en la seua evolució cap al *màxim rendiment de la maquinària*, hui treballen amb la competència de la societat de l'entreteniment, la dependència dels circuits oficials, la definició o indefinició de les polítiques culturals, de les limitacions o encerts dels seus gustos personals i de la lucidesa necessària per a saber projectar i optimitzar el seu treball. Per últim, els creadors i la creació prenen partit i participen activament en la definició del teatre i perden part de la seua invisibilitat. Els autors, finalment, existeixen, són reconeguts i les seues obres formen part de les possibilitats dels grups teatrals. I el III Premi de Teatre Ciutat de Gandia s'obri també a la creació i als nous autors.

BIBLIOGRAFIA

- GARCIA FRASQUET, G. i GONGA COLOMINA, J. E., *El Teatre Serrano de Gandia*, Gandia, Ajuntament de Gandia, 2007.
- GONGA COLOMINA, J. E., *El teatre a la Safor (1939-2000)*, Gandia, CEIC Alfons el Vell, 2004.
- FERRÉS, J., *Educació en una cultura del espectàcul*, Barcelona, Paidós, 2000.
- RAUSELL, P. et al., *Diagnosi de la realitat dels sectors culturals de Gandia*, Universitat de València, 2004.
- SÒRIA, E., *30 anys de cultura literària a la Safor (1959-1990)*, Oliva. Colomar Editors, 1990.

BIBLIOGRAFIA WEB

Baròmetre de la comunicació i la cultura (País Valencià), 1a onada 2008, FUNDACC, 2008, (20-10-2008), http://www.fundacc.org/docroot/fundacc/pdf/Pvalencia_resum.pdf

TORDERA, M. *El teatre amateur a escena*, Gandia, Safor Guia, (12-7-2006)
<http://www.saforguia.com/DesktopModules/CDNNoticias%5Cimprimirnoticia.aspx?idnoticia=6885> (19-10-2000)

NOTES:

1. Gonga Colomina, J. E., *El teatre a la Safor (1939-2000)*, Gandia, CEIC Alfons el Vell, 2004.
- 2.- Programació teatral del Teatre Serrano. Any 2008 (amb nombre d'espectadors del 1r semestre)

DATA	COMPANYIA	ESPECTACLE	ESPECTADORS
02/01/2008	Yllana	<i>Olimplaff</i>	361
02/01/2008	Yllana	<i>Olimplaff</i>	361
03/01/2008	La Baldufa	<i>El llibre imaginari</i>	161
04/01/2008	Karlik Danza	<i>Niña Frida</i>	88
11/01/2008	Ornitorrincs	<i>Mala ratxa</i>	98
17/01/2008	Copia Izquierda	<i>Merteuil</i>	43
24/01/2008	Maduixa Creacions	<i>Maniàtics</i>	233
24/01/2008	Maduixa Creacions	<i>Maniàtics</i>	280
25/01/2008	Triclinium Teatre	<i>Soliloquio de grillos</i>	105
01/02/2008	Bramant Teatre	<i>Retrobaments</i>	71
15/02/2008	Le Boustrophedon	<i>Court-miracles de cirque</i>	114
23/02/2008	Òpera 2001	<i>La bohème</i>	602
28/02/2008	Proyecto Chejov	<i>Espía a una mujer que se mata</i>	80
07/03/2008	Bojnami Danza	<i>Temps fugit</i>	186
13/03/2008	Patricia Pardo	<i>Augusta</i>	40
16/03/2008	Saga Producciones	<i>La revoltosa</i>	602
28/03/2008	Companyia Teatre Micalet	<i>Un sopar de compromís</i>	379
05/04/2008	Marabú Teatre	<i>Pas a tres</i>	140
17/04/2008	La Impaciència Teatre	<i>Radiografies</i>	23
25/04/2008	Ballet Nacional de Cuba	<i>Giselle</i>	602
02/05/2008	Versus i Cia	<i>Viatge a Califòrnia</i>	128
09/05/2008	Combinats	<i>T'espere baix</i>	89
22/05/2008	Gerardo Esteve	<i>Tiempo luego insisto</i>	68
29/05/2008	Focus	<i>Òscar, una maleta, dues maletes, tres maletes</i>	248
20/06/2008	Conservatori de València	<i>L'Elixir d'amor</i>	300
21/06/2008	Conservatori de València	<i>L'Elixir d'amor</i>	403
01/10/2008	Compañía María Pagés	<i>Sevilla</i>	
02/10/2008	Compañía María Pagés	<i>Sevilla</i>	
03/10/2008	Saga Producciones	<i>El dúo de la africana</i>	
04/10/2008	Solarson	<i>Solarson</i>	
05/10/2008	Solarson	<i>Solarson</i>	
17/10/2008	Teatres de la Generalitat	<i>Enric IV</i>	
23/10/2008	Egos Teatre	<i>Ruddigore o la nissaga maleïda</i>	
06/11/2008	La Coja Danza	<i>Todo por hacer</i>	

20/11/2008	Bitó Produccions	<i>Coral romput</i>
06/12/2008	Ballet de Teatres	<i>El amor brujo</i>
11/12/2008	Germinal	<i>Howie el rookie</i>
19/12/2008	Focus	<i>Germanes</i>
26/12/2008	Albena Teatre	<i>El museu del temps</i>
27/12/2008	Espejo negro	<i>La vida de un piojo llamado Matías</i>
28/12/2008	Clownx Teatre	<i>Bèl·lum</i>
29/12/2008	Cienfuegos Danza	<i>Amada Candela</i>
30/12/2008	Mag Lari	<i>Secrets</i>

3. Programació del Teatre del Raval. Any 2008

04/01/08	La Lomita	<i>Kauen</i>
Del 5 al 14/02/08	PTV Clowns	<i>Invisible (17 funcions)</i>
22/02/08	Yorik i Saineters	<i>Fuita</i>
14/03/08	Pot de Plom	<i>Canvi climàtic circus</i>
12/04/08	Ju Ja	<i>"Snif, para echarse a llorar</i>
Del 15 al 21/04/08	Cambaleo teatro	<i>Salvador (11 funcions)</i>
25/04/08	Teatro Inestable	<i>Judas y sus desiertos</i>
Del 5 al 15/05/08	Clownx teatre	<i>Ambulants (19 funcions)</i>
16/05/08	Achiperre teatro	<i>La Silla</i>
Del 15 al 27/10/2008	Jàcara teatro	<i>«El meu amic Bar» (17 funcions)</i>
31/10/08	La Santa Rodilla	<i>Manologías</i>
Del 17 al 22/11/08	Achiperre teatro	<i>Enrique 5" (11 funcions)</i>
28/11/08	Azar teatro	<i>Solitos</i>
Del 9 al 18/12/08	Pluja Teatre	<i>Peter Pan Garcia (17 funcions)</i>
26/12/08	Xarop teatre	<i>Insubmissió</i>

4. Programació teatral de Bellreguard. Any 2008

26/01/2008	El pont flotant	<i>Com a pedres</i>
07/02/2008	Anem Anant Teatre	<i>La increïble història de Mollie Malone</i>
23/02/2008	La Fornal i Lookatme Productions (Projecte Alcover)	<i>Tape</i>
08/03/2008	La Dependent	<i>L'infern de Marta</i>
04/04/2007	Què fem? Teatre	<i>Cucs</i>
30/04/2008	Titola Teatre	<i>Locos del manillar</i>
17 i 24/05/2008	Berebers Teatre	<i>La meua dona és el fontaner</i>
05/10/2008	Engrata Teatre	<i>Caca</i>
20/10/2008	Xavi Castillo-Pot de plom	<i>Canvi climàtic circus</i>

26-27/10/2008	Associació de dones de Bellreguard	<i>Joan el cendrós</i>
16,17 i 18/11/2008	Bellreguard a escena	<i>II concurs de</i> <i>«monòlegs a Bellreguard»</i>
01/12/2008	Albena teatre	Gosses

5. Programació teatral d'Oliva. Any 2008.

29/02/2008	Compañía Pentación	<i>Mentiras, incienso y mirra</i>
05/03/2008		<i>Quasimodo</i>
07/03/2008	Xavi Castillo-Pot de Plom	<i>Canvi climàtic circus</i>
14/03/2008	Poefesta	
28/03/2008	Vol Ras	<i>Canguelis</i>
1 i 2/04/2008	Campanya de Teatre escolar	<i>L'escola del teatre</i>
04/04/2008	El pont flotant	<i>Com a pedres</i>
16/04/2008	Nana Teatre (Campanya de teatre escolar)	<i>Et regale la lluna</i>
19/04/2008	Ylliana	<i>Pagagnini</i>
23/04/2008	Maduixa produccions (Campanya "L'escola de Teatre" Maniàtics	
02/05/2008	La Dependent	<i>L'infern de Marta</i>

6. Programació teatral de Tavernes de la Valldigna. 2008

Data	Espectacle	Espectadors
03.01.08	<i>Toc de pastorets</i>	78
04.01.08	<i>Uhhh!</i>	75
03.02.08	<i>Tutti Frutti</i>	300
24.02.08	<i>Kauen</i>	122
08.03.08	<i>Dona que dansa dona que riu</i>	125
27.03.08	<i>Històries velles i novelles</i>	144
13.04.08	<i>Reencuentros</i>	38
27.04.08	<i>Merteuil</i>	36
11.05.08	<i>Mala ratxa</i>	46
23.06.08	<i>Correfocs</i>	2000
15.09.08	<i>Renato</i>	500
16.09.08	<i>Corral Kaos</i>	500
18.09.08	<i>La festa del rei</i>	600
19.09.08	<i>Merci Bien</i>	400
05.10.08	<i>Teatres de la Generalitat</i>	169
26.10.08	<i>L'apartament Borja</i>	130
09.11.08	Gosses	
30.11.08	<i>L'infern de Marta</i>	
14.12.08	<i>El elefantito</i>	
21.12.08	<i>Los Golden en Serio</i>	
22.12.08	<i>Toc de pastorets</i>	
TOTAL:		5267

7. Programació de la V Mostra Lligorio Ferrer de Gandia. Any 2008-11-01

Data	Companyia	Obra	Procedència
8/10/2008	Grup Teatre JLF	<i>La mort d'un viatjant</i>	La Pobla de Vallbona
11/10/2008	Burrumballa Teatre	<i>Ací no paga ni Déu!</i>	L'Horta
18/10/2008	Grup Teatre Barx	<i>Electroshow</i>	Barx
19/10/2008	La Tropa Teatre	<i>Estic amb un tremolor</i>	Gandia
24/10/2008	Kabuts Teatre	<i>L'últim dimecres de mes</i>	La Font d'En Carròs
25/10/2008	Grup de Teatre Falla Grau	<i>De la lluita de l'ésser humà per viure en parella</i>	Grau de Gandia
26/10/2008	Prado Teatre	<i>Putà lluna!!!</i>	Gandia
31/10/2008	Comuna Gàbia Teatre	<i>SMS (ostatges d'un mòbil)</i>	Gandia
1/11/2008	Benirredrà Teatre	<i>R.I.P.</i>	Gandia
2/11/2008	Grup de Teatre Lluís Belda	<i>Les coses de Gómes</i>	Gandia

8. «Elevat al teatre amateur a la categoria que se mereix i potenciar al teatre de ciutat com a espectacle de qualitat. És el principal propòsit que perseguirà la Federació de Teatre Amateur de Gandia una vegada estigui constituïda. De moment, assistim als primers passos de gestió d'un ambiciós i il·lusionant projecte, el seu punt comú és la passió pel teatre que comparteixen els seus artistes. Aquests són, de moment, representants de quatre grups teatrals de Gandia com Pere Insa, Pep Lloret, Ignasi Moreno o Ximo Bertó. Tots ells estan al davant d'alguns dels grups de teatre amateur de la ciutat com Cisell Teatre, Aiguamar Teatre, teatre de la Universitat o Comunagàbia». Tordera, M. *El teatre amateur a escena*, Gandia, Safor Guia, (12-7-2006).

9. Tordera, M. *El teatre amateur a escena*, Gandia, Safor Guia, (12-7-2006)

<http://www.saforguia.com/DesktopModules/CDNNoticias%5Cimprimirnoticia.aspx?idnoticia=6885> (19-10-2000).

